

Työryhmä: Hallituksen esitys yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta (lukuvuosimaksujen korottaminen)

Työryhmän 10. kokous

27.2.2024 klo 10.00-12.00 (Innostamo, Meritullinkatu 8 / STM ja Teams)

Osallistujat

Yuri Birjulin, SYL
Maija Innola, varapuheenjohtaja, OKM
Jonna Korhonen, puheenjohtaja, OKM
Ida Mielityinen, Arene
Kristiina Mäkelä, Aalto-yliopisto
Sanna Nieminen, VM
Henna Närhi, sihteeri, vastuvalmistelija, OKM
Riitta Rissanen, Lapin ammattikorkeakoulu
Pekka Seppälä, UM
Heli Sibelius, Migri
Nelli Tiainen, työryhmän sihteeri, OKM
Jarmo Tiukkanen, TEM
Mari Tuukkanen, LUT (Marjo Arolan varajäsen)
Satu Uusiautti, Lapin yliopisto
Roosa Veijola, SAMOK

1. Kokouksen avaaminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen kello 10.01.

2. Asialistan hyväksyminen

Asialista hyväksyttiin.

3. Kokousmuistion hyväksyminen

Sovittiin, että jos edellisen kokouksen muistioon on huomautuksia, kommentit toimitettava keskiviikkoon 28.2. mennessä työryhmän sihteerille Nelli Tiaiselle.

4. Ehdotus hallituksen esitykseksi

Valmisteluryhmä esitteli hallituksen esitykseen lausuntopalautteen ja viime työryhmän kokouksessa käydyn keskustelun perusteella tehdyt muutokset. Lukuvuosimaksuihin ei tullut merkittäviä muutoksia lausuntovaiheessa: pykälää muotoiltiin uusiksi, mutta sisältö ei muuttunut. Kolmas momentti velvollisuudesta ylläpitää apurahajärjestelmää kumotaan, kuten oli aiemminkin tarkoitus. Tilapäistä suojelua saavien osalta täsmennettiin, että lukuvuosimaksuttomuus jatkuu tilapäisen suojelun aikana aloitetussa tutkinnossa, vaikka tilapäisen suojelun asema lakkaisi, paitsi jos tilapäisen suojelun asema on peruutettu henkilön omien väärinkäytösten vuoksi. Lausuntopalautteen perusteella vaihdettiin hakemusmaksun perusteeksi kansalaisuus, jota pidettiin helpommin varmistettavana kuin tutkinnonsuoritusmaata. Hakemusmaksun kohderyhmästä tulisi sama kuin lukuvuosimaksuissa, mikä yksinkertaistaa tilannetta. Hakija maksaa yhden lukukausikohtaisen maksun, jonka tuotto ohjataan OPH:lle järjestelmäkehitykseen. Muutos edellyttää hakemusmaksun perimisen sisällyttämistä Opintopolkuun. Maksu määritellään asetuksella ja olisi lain tullessa voimaan 100 euroa. Tilauskoulutuksen osalta täsmennettiin, että se ei saa olla voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa eli yrityksen bisneksenä ei saa olla opiskelijoiden välittäminen. Lisäksi voimaantuloja oli välttämätöntä siirtää lausuntopalautteen perusteella: Migrin tietojärjestelmäkehitys vaatii aikaa ja korkeakoulujen täytyy tiedottaa muutoksista ajoissa (osa hauista, joihin muutokset vaikuttaisivat, on jo käynnissä). 1.8.2025: lukuvuosimaksujen kiertäminen ja tiedonsaantioikeus. 1.8.2025 ja sen jälkeen alkavan koulutuksen osalta: hakemusmaksu ja tilauskoulutus. 1.8.2026 ja sen jälkeen alkavan koulutuksen osalta: täyskateelliset lukuvuosimaksut. Työryhmän toimikautta pidennetään, jotta valtakunnalliseen apurahajärjestelmään ja kannusteisiin liittyvän selvityksen tulokset voidaan käsitellä.

Käytiin keskustelu hallituksen esityksestä koskien erityisesti lain voimaantuloa lukuvuosimaksujen kiertämisen estämisen osalta. Arenen mukaan voimaantuloa tulisi aikaistaa. He ovat saaneet yhteydenottoja rehtoreilta, että ilmiö opiskelijasta työntekijäksi siirtymisestä kiihtyy ja tieto mahdollisuudesta välttää lukuvuosimaksu leviää. Arenen näkemyksen mukaan on kohtuutonta, että korkeakoulut menettävät ensin perusrahoitusta ja sitten lukuvuosimaksuja siirtyjiltä: vaikka opiskelija olisi ottanut paikan vastaan ja maksanut ensimmäisen lukuvuosimaksun, jo syksyn aikana monen status muuttuu työntekijäksi.

Puheenjohtaja totesi, että asiaa pohdittiin paljon, mutta siinä painoi mm. se, että haut olivat jo käynnissä, mikä olisi otettava huomioon ratkaisussa. On varauduttava väliaikaisratkaisuun, koska Migrin ratkaisun on kerrottu tulevan aikaisintaan 31.12.2025. Lopputuloksena on oltava automaattoratkaisu manuaalisen ratkaisun ollessa liian resurssitiivis.

VM ehdotti, että laki tulisi voimaan vuoden 2025 alussa niiden maassa olevien osalta, jotka ilmoittavat olevansa poissaolevina työssäkäynnin vuoksi maksun välttämiseksi. Pj:n mukaan tarkastelussa on kaksi kohderyhmää: maassa jo olevat opiskelijat ja korkeakoulutukseen nyt hakevat. Maassa jo olevien osalta lain voimaantulo ei vaatisi erillistä tarkastamista, mutta nyt hakevalle hakijajoukolle tarkastuksen toteuttaminen voi olla haastavaa jo resurssien ja aikataulun puolesta. Migrin mukaan ratkaisun toteuttamisessa raha on haaste ja tällä voimaantuloajalla manuaalista työtä tulee joka tapauksessa. Valmisteluryhmä toi esiin, ettei Migriä luultavasti työllistä paljoa, jos esimerkiksi korkeakoulujen edustajille annetaan UMA-katseluoikeus oleskelulupatietoihin. Migrin mukaan rajallisemman katseluoikeuden luominen voisi olla mahdollista tietosuoja huomioiden.

Unifi kertoi olevansa tyytyväinen aikatauluihin ja siirtymäaikoihin, mutta tunnistavansa ammattikorkeakoulusektorin haasteen. Unifi pohti kaksiportaisuuden mahdollisuutta lain voimaantulossa: nykyiset opiskelijat pysyisivät lain voimaantulon jälkeen lukuvuosimaksuvelvollisina eli maksuvelvollisuus tarvitsisi tarkastaa vain tulevien opiskelijoiden osajoukolta, joka ilmoittaa olevansa maksusta vapautettu. Unifissa on myös huoli työmäärästä, jota käsin perkaaminen uusien opiskelijoiden osalta Migrissä aiheuttaa.

Pj:n mukaan lain aiempi voimaantulo [kuin 1.8.2025] voisi olla mahdollinen, koska maassa olevien opiskelijoiden osalta lukuvuosimaksuvelvollisuutta ei tarvitsisi tarkastaa. Seuraava iso ryhmä uuden lain mukaisen oleskeluluvan historiatietojen tarkastamisen osalta ovat ne, jotka hakevat seuraavissa hauissa eli mainittu osajoukko, joka ilmoittaa hakuvaiheessa, ettei olisi lukuvuosimaksuvelvollinen.

TEM peräänkuulutti tilastoja kyseisen ilmiön laajuudesta. Valmisteluryhmä totesi, että Migriltä saaduissa tilastoissa ilmiön merkittävää kasvua ei vielä näy eli samana tai seuraavana vuonna opiskelijan luvan myöntämisestä työperäistä lupaa hakeneissa tai sen saaneissa. Valmisteluryhmän mukaan käynnissä olevan kevään yhteishaun ja paikkojen vastaanottamisen varmasti päätyttyä, laki voisi tulla voimaan esimerkiksi 1.9. tai 1.10.2024. Samalla se huomioi maassa olevien opiskelijoiden pysymisen maksuvelvollisina. Migrin kanssa käydään keskustelua väliaikaisratkaisun toteuttamisesta tässä aikataulussa.

SYL totesi olevansa tyytyväinen hakemusmaksun muuttamisesta kansalaisuusperusteiseksi lukuvuosimaksuvelvollisuuden tavoin. SYL toivoo, että perustettaisiin seurantaryhmä arvioimaan ja seuraamaan esimerkiksi, vaikuttaako lukuvuosimaksujen käyttöönotto hakevien opiskelijoiden määriin. Myös SAMOK ja Unifi kannattavat seurantaryhmän perustamista. SAMOK:n mukaan on myös huomioitava, onko tulevaisissa hakijoissa painotusta tiettyihin maihin, mikä liittyy myös selvitettävän apurahajärjestelmän mahdollisiin kohderyhmiin lähtömaiden osalta.

Pj totesi, että viestintään, yhteistyössä OPH:n ja Migrin kanssa, on kiinnittävä huomiota niin, että polku on opiskelijalle sujuva. Ajatukseen seurantaryhmästä muutosten vaikutuksiin liittyen palataan työryhmän jatkotyöskentelyn aikana. On varmasti tarkoituksenmukaista seurata esityksen vaikutuksia eri aspekteihin. Pj:n mukaan käydyssä keskustelussa syntyi yhteisymmärrys, että oleskelulupasunnittelun ehkäisemiseen liittyvä laki voi tulla voimaan aiemmin, mutta ei kuitenkaan alkuperäisen aikataulun [1.8.2024] mukaan. Unifia ja Arenea pyydettiin toimittamaan mahdolliset kommentit ja teknisluontoiset huomiot aikaistamista koskien mahdollisimman nopeasti esityksen tiukasta etenemisaikataulusta johtuen.

5. Muut asiat

Ei muita asioita.

6. Seuraavat kokoukset

Seuraava kokous pidetään 25.4. klo 11.00-12.30 (Potentia, Meritullinkatu 10 ja Teams). [Kokous siirrettiin pidettäväksi 21.5.2024.]

7. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen kello 11.02.